

היכלי תורה

רשת
שיעורי
תורה

פרנס החודש
להחזיק שיעורי התורה
הרב אברהם ב. לוי הי"ו
לזכר נשמת אביו
הרב נחום זצ"ל
נלב"ע כ' תשרי תשכ"ג

ערש"ק פרשת לך לך י"ב חשוון תשס"ז * דף היומי בבלי: ביצה דף ז' ירושלמי: שבת א'

נושאי ה'דף' בעלון:

נפסקה ציציתו בשבת

(ביצה ז')

ס ס

לטול ושימוש במוקצה לצורך
אוכל נפש

(ביצה ח')

ס ס

עדים שהעידו על דבר שהוא אסור
והוא יודע שהוא מותר אם יכול
לאוכלו

(ביצה ט')

ס ס

האם יכול כהן להכנס לבית חולים

(ביצה י')

ס ס

שריית בשר ביום טוב

(ביצה י"א)

ס ס

ערכת שמחת הכנסת ספר תורה
ביו"ט

(ביצה י"ב)

ס ס

ברית בתוך ח' אם יוצא ידי חובת
המצוה 'ביום השמיני'

(ביצה י"ג)

והשבוע בעלון:

היכלי הלכה

פיצוח גרעינים

ובוטנים בשבת

מתוך "פניני ההלכה - מתיבתא"

שואל נעניין

וחשיב נהלכה

שאלות ודיונים הלכתיים

החומר בעלון מתוך

מתיבתא

הגמרא של לומדי הדף היומי
לפרטים ועשיית מנויים

1800-22-55-66

"שבת האמונה"

שבת זו פרשת לך לך נקראת בפי רבים "שבת האמונה".

הקדוש ברוך הוא פונה לאברהם בהוראה אשר כל פיסקה בה נראית תמוהה יותר מקודמתה: "לך לך מארצך, ממולדתך" ולא זו בלבד אלא "מבית אביך", ולאן? "אל הארץ אשר אראך" אני עוד יאמר לך להיכן.

ומניין שאב אברהם אבינו ע"ה את כוחות האמונה העצומים הללו??

על אברהם אבינו ע"ה נאמר שהכיר את בוראו כשהיה בן 40, ומבאר הרמב"ם בלשונו, לשון הזהב: "כיון שהכיר וידע, התחיל להשיב תשובות על בני אור כשדים ולערוך דין עימם ולומר שאין זו דרך האמת שאתם הולכים בה, ושיבר הצלמים והתחיל להודיע לעם שאין ראוי לעבוד אלא לא-לוה העולם... כדי שלא יטעו בהן כל העם כמו אלו..."

ומבואר בספרים הקדושים, כי רק על ידי ששינה את טבעו ולאחר ארבעים שנה (!) כופף את כולו לבורא, בזכות זאת זכה לכוחות האמונה הכבירים לשמוע ולעשות את רצון הבורא בלי כל פניות אחרות.

ומה קיבל אברהם אבינו בשכרו??

ברכות רבות מאת הקב"ה. "ואעשך לגוי גדול" (וברש"י הבטחה לילדים) "ואברכך" (וברש"י בממון) "ואגדלה שמך" (וברש"י אגדיל את שמך מאברם לאברהם).

לאחר כל זאת ממשיך הקב"ה ומברך את אברהם "והיה ברכה". ומה מקום יש לתוספת ברכה לאחר כל הברכות האמורות??

וענה על כך מרן המשגיח הגה"צ רבי מאיר חדש זצ"ל כי יש ברכה אחת שהיא גדולה מכל הברכות הללו גם יחד, והיא "והיה ברכה" לאמור, זה שהאדם יהיה לברכה לזולת הוא עצמו הברכה הגדולה ביותר.

הדרך היחידה לאדם להיות שמח ומאושר באמת, היא ע"י שיגרום לזולתו להיות שמח ומאושר, וזו היא הברכה הגדולה ביותר שניתנה לאברהם אבינו.

וזוהו שכתב רש"י ז"ל על המילים "והיה ברכה" - "בך חותמים", וכפי שפירשו דרשני המוסר כי חתימת הגלות תהיה על ידי המשכת מידותיו של אברהם אבינו, וכאשר נהיה כולנו לברכה זה לזה, נזכה לגאולה השלמה במהרה בימנו.

שבת שלום ומבורך
העורך

"קליעה למטרה" יפיק עבורכם באיכות מוקפדת: קמפיינים • לוגו חוברות • פרוספקטים • מודעות בעיתונות • מודעות רחוב • כתבות חדשיות • מחירים ובמסגרת נדירים בחולטו!

מדיעות משפחתיות מתקבלות עד סמוך לתצות

קליעה למטרה

משרד פרסום וגרפיקה

טל: 02-9927777
נייד: 05731-57777

העלון יו"ל ע"י המרכז העולמי להפצת הדף היומי "זכרון משה" טל: 02-5377604

העלון מופץ בלמעלה מ-10,000 תיבות דוא"ל ע"י רשת "היכלי תורה" טל: 03-5422711 • פקס: 1599-55-30-55 • דוא"ל: Tora10@bezeqint.net

להצטרפות לקבלת העלון נא לשלוח אמייל לכתובת הנ"ל. הערות והארות יתקבלו בברכה!

This bulletin is available in English too! To subscribe e-mail us at tora10@bezeqint.net

נפסקה ציציתו בשבת

כתב הב"י (או"ח סי' יג) 'כתוב במרדכי (סי' תקמ"ד) אומר ה"ר שלמה מדרווי"ש שאם נפסק לאיש חוט של טלית בשבת שאסור ללבשו עד שיתקן אותו, שאם לובשו עובר בעשה, והשיב ר"י דליתיה, כדמוכח בשמעתין דאע"ג דאיפסיק לא היה שדי בכרמלית דרבנן, לכך נראה לר"י דמצות עשה דציצית אינו אלא להטיל בו ציצית כשילבשו, ולא אמר הכתוב בלשון לא תלבש בגד שיש לו ארבע כנפים בלא ציצית דאז ודאי היה הדין עמו, אלא מצות עשה גרידא להטיל בו ציצית, ומכל מקום אין הטלית אסור ללבוש, וגם אין עובר כיון שאין עתה יכול להטיל בו שהוא שבת, ובחול ודאי עובר כל שעה שלובשו בעשה דהטל בו ציצית, עכ"ל. ובתשובות אשכנזיות (תשו' מהר"ם סי' רפ"ז) מצאתי כלשון הזה, שאלת בני אם נפסק אחד מהציציות אם מותר להתעטף ולברך בשבת, המברך בו מוציא שם שמים לבטלה דקיימא לן דארבע ציציות מעכבות זו את זו דלית הלכתא כרבי ישמעאל, ומיהו אם הלך אדם לבית הכנסת ומצא טליתו שנפסקו החוטים ואינה מצוייצת כהלכתה ומתבייש לשנות מנהגו לישוב בפני הקהל בלא טלית, אפשר דמותר להתעטף בלא ברכה, כדאשכחן בהקומץ רבה (מנחות לז:). בכרמלית דרבנן גדול כבוד הבריות, עכ"ל. ואינו נראה לי דלא דמי יושב בפני הקהל בלא טלית לפושט טליתו בשוק, עכ"ל הב"י.

ועפ"ז פסק גם בשו"ע שם (סי' ג) שאם נודע לו בשבת כשהוא בכרמלית שהטלית שעליו פסולה, לא יסירנו מעליו עד שיגיע לביתו, דגדול כבוד הבריות. וכתב ע"ז הרמ"א שכל זה דווקא בשבת שאסור לעשות ציצית במקרה זה סומכים על שיטת המרדכי שאין איסור בדבר, כיון שעיקר המצוה הוא לעשות ציצית, וכיון שהוא אנוס אין עליו חיוב.

ובשו"ת טוב טעם ודעת (מהדור"ק סי' מא) הביא קושיית המהרי"א אב"ד ליטנוויץ, שהרי מבואר בסוגיין דלדעת ב"ה אסור לשחוט אם אין לו עפר שיוכל לכסותו משום איסור כתישה או חפירה, וכן פסק השו"ע (יו"ד סי' כח סכ"א) דאסור לשחוט אם אין לו עפר מוכן, וא"כ קשה מאי שנא ציצית דמותר ללבוש את הטלית כיון שהוא רק איסור, ואילו לגבי כיסוי הדם אסור לשחוט אם אין לו עפר.

ותירץ שם בטו"ד שבדיני מצוות עשה יש ב' דינים: א. חיוב עשייתה. ב. ביטול קיומה שכשאינו עושה את המצוה. והחילוק ביניהם הוא שלגבי חיוב עשייתה מכין אותו עד שתצא נפשו כדי שיקיים את המצוה [וכן עשה דוחה לא תעשה], אולם כשמבטלה קל יותר עשה מלא תעשה, שהעובר על ל"ת מלקים אותו משא"כ במצוות עשה. ומשום כך יש חילוק, שבציצית כיון שכשלבש את הציצית עדיין לא היה בו חיוב, כיון שלא חייבה תורה לעשות את הציצית רק לאחר שכבר לובש את הבגד וכמ"ש המרדכי, וא"כ בשעת הלבשה הוא לבישת היתר, והנידון הוא רק על הלשעבר, וע"ז שפיר דנים אותו כאנוס כיון שהוא שבת ואינו יכול לעשות ציצית, והיינו כיון שהחיוב כעת הוא לפושטו שהרי אין בידו לעשות ציצית דנים על הפשיטה כאנוס, אבל בכיסוי הדם שדנים את הדבר קודם שישחט, אחר שישחט אין בידו לפטור את עצמו מהחיוב שהרי מחויב ועומד הוא לכסות, לכן אסור לשחוט אע"פ שאחר השחיטה יהיה אנוס על הכיסוי.

טלטול ושימוש במוקצה לצורך אוכל נפש

מבואר בסוגייתנו שאסור לטלטל אפר מעצים שהוסקו ביו"ט לצורך כיסוי הדם משום שהוא מוקצה. אולם כתבו התוס' (ד"ה אמו) דמוקצה אינו אסור לטלטל ביו"ט בשביל אוכל נפש ושמחת יו"ט. וכן מבואר בדבריהם לקמן (כח. ד"ה גריפת תנור), שמשום כך מותר לגרוף את התנור לאפות בו, משום שהטלטול הוא לצורך אוכל נפש. ומשום כך כתב השו"ע (סי' תק"ד) בענין תנור שנפל לתוכו טיח וא"א לבשל בו וכו' שמותר לגורפו, אע"ג שהוא מטלטל את הטיח המוקצה, כיון דחשיב טלטול לצורך אוכל נפש, ע"ש. וכן פסק הרמ"א (סי' תקט ס"ז) 'מותר לטלטל מוקצה לצורך אוכל נפש ושמחת יו"ט'. ומזה למד המג"א (סי' טז) שאבנים ועפר המונחים ע"ג פירות מותר לטלטלם כדי לאכול הפירות, והובא במשנ"ב (שם סק"א). ובביאור הלכה (סי' תק"ד ד"ה כיון) הוסיף שאף אם היה יכול לעשותו מערב יו"ט ג"כ מותר.

אמנם הבית יוסף (סי' תקיח) הביא את דברי המרדכי שהתיר טלטול מוקצה משום שמחת יו"ט, והקשה ע"ז, דא"כ למה לא התירו לשחוט לכתחילה כדי לכסות באפר שהוסק ביו"ט, ונשאר בצ"ע. אולם למעשה נראה שנקט שמותר לטלטל, שהרי פסק בסימן תק"ז שמותר לגרוף את התנור.

ובעיקר קושיית הב"י, תירץ המג"א (סי' תקט ס"ק טז) שיש חילוק בין שימוש במוקצה לבין טלטול מוקצה, שימוש במוקצה אסור כיון שדומה לאכילה ומוקצה אסור בהנאה, ולכן אסרו לשחוט כשאין לו רק אפר כירה שהוסק ביו"ט, אבל טלטול בעלמא מותר. [אמנם הפנ"י לקמן (ג. ד"ה בגמרא ת"ר אין) הקשה, דאם איסור שימוש במוקצה גופו הוא משום דדמי לאכילה, א"כ יהיה אסור להשתמש במוקצה לצורך גופו, וזו לא שמענו, וכוונתו שרק באופן שמכלה את המוקצה או אסור להשתמש בו משא"כ כשאינו רק משתמש שימוש צדדי, ע"ש].

ומשום כך כתב הרע"א בחידושים על השו"ע (סוף סי' תקא) שמותר לטלטל להוציא פתילה ישנה מפני החדשה, ואפילו במקרה שהפתילה הישנה כבר אינה ראויה לשימוש, כיון שאין זה רק טלטול מוקצה שמותר לצורך אוכל נפש אם לא משתמש במוקצה עצמו.

אמר רבה הכי קאמר ואפר כירה מוכן הוא וכו' (ביצה ח.)

הנה רבינו הקדוש סידר שיתא סדרי משנה בחכמה נפלאה עד שבדבור אחד נכללין כמה עקרים כמה סברות בקוצר לשון, ולכן האמוראים שהיו אחר חתימת המשנה לא היה להם רשות להוסיף ולא לגרוע, אלא לפרש דבריו כ"א כפי מה שקבל מרבו ומה שאמרו לפעמים חסורי מחסרה והכי קתני, יש לומר שאין במשנת רבי שום חסרון בלישנא ומה שהוסיפו הוא מובן בזך הלשון של רבינו הקדוש ז"ל, אפס כדי להסביר לעיני המון הרואים בהשקפה ראשונה לפנייהם צריך להסביר יותר, והמעין בדבריו יראה שהוא כלול בדבריו ביתרון אות אחת, וכן יש לפרש בכל המקומות, וגם כאן יש לפרש כן דהנה במשנה נאמר שאפר כירה מוכן הוא וע"ז פריך הגמרא איפר כירה מאן דכר שמייה, ומשני חסורי מחסרה והכי קתני ואפר כירה מוכן הוא, והנה לכאורה מהו חסורי מחסרה ומה הוסיף שבמקום שי"ן כתב וי"ו, אבל לאחר ההתבוננת יראה שרבינו הקדוש בלשונו הך כוון לדעת התרצן והכי פירושו ומודים שאם שחט שיחפור בדקר ויכסה, ועוד הם מודים שאפר כירה מוכן הוא, ומודים קאי אתרווייהו, לכן נכתב בבא ראשונה והשניה בשי"ן, שאם שחט, שאפר כירה, והמקשן הבין שאפר כירה הוא טעם לבבא ראשונה כדרך השי"ן בכל התלמוד לכן הקשה מה ענין זה לזה, והשיבוהו חכמי הגמרא, לך לפי רעיונך חסורי מחסרה מלה אחת, ומודים שאפר כירה מוכן הוא, וזהו אמרם הכי קאמר ואפר כירה מוכן הוא, כלמר שהוא עוד דבר בפני עצמו שהם מודים גם כן על דבר זה, וכן הפי' כל חסורי מחסרה בזה האופן.

(קול אליהו, ע"ג)

עדים שהעידו על דבר שהוא אסור והוא יודע שהוא מותר אם יכול לאוכלו

בספר בכור שור (לבעל התבואות שור) הסתפק בחידושי למס' יבמות (פז:). במקרה ששני עדים אמרו על דבר אחד שהוא אסור ויש אחד שיוודע בבירור שהוא מותר ושקר העידו, האם מותר לו לאכול בצנעה כשלא יודע לאיש, ואע"פ שבפרהסיא ודאי אסור וב"ד מצווים עליו להפרישו, מ"מ י"ל שבצנעה מותר. וכתב שמדברי הראב"ד (שגגות פ"א ה"ח) נראה להתיר, אבל דעת הרמב"ם שם לאסור. וכתב לבאר הטעם, כיון שאנו אוסרים עליו את הדבר לאוכלו בפרהסיא אסור אפילו בצנעה, כמו שאמרו חז"ל כל מקום שאסרו חכמים מפני מראית העין אפילו בחדרי חדרים אסור. ולכן אין להתיר כ"א לצורך גדול, [ואולם בשו"ת ישועות מלכו (יו"ד סי' ט) הביא בשם הרמ"א בתשובה (סי' ב, ומה שצויין שם ס"א הוא ט"ס) שכשיודע בעצמו שאין בזה איסור ואסור על עצמו ע"י דין שויה אנפשיה חתיכה דאיסורא ואין לו אמתלא לסיבה שאמר, אסור משום כל דבר שאסור משום מראית עין אסור גם בחדרי חדרים]. ועי' בחקרי לב (יו"ד ח"א סי' ד) שהאר"ך בדבר טובא.

וכתב ע"ז הפתחי תשובה (יו"ד סי' קצו סק"ז) שכל זה דווקא אם העדים אמרו על הדבר שאסור מן התורה, אבל אם אמרו שאסור רק מדרבנן אפשר להתיר גם בלא צורך גדול, לפי הטעם שכתב שהאיסור משום כל שאסרו חכמים בפרהסיא אפילו בחדרי חדרים, דהרי כתבו התוס' בכתובות (ס. ד"ה ממעבן) שלא אמרו דאסור בחדרי חדרים רק במידי כשהחשד שעובר על איסור דאורייתא, אבל אם לא יחשדוהו רק שעובר על איסור דרבנן מותר בחדרי חדרים.

אמנם הפתחי תשובה עצמו (שם סי' של סק"ב) הביא בשם הפרי תבואה שלא קי"ל כהתוס' הנ"ל, וגם במקום שהחשש שיחשדוהו שעובר הוא רק איסור דרבנן ג"כ אסור אפילו בחדרי חדרים. וכן מבואר בדברי הש"ך (יו"ד סי' פז סק"ז) דאיסור מראית עין הוא גם באיסורים דרבנן, ולכן החמיר שם לגבי בשר עוף בחלב. אולם מדברי הרמ"א שם (ס"ד) ובפרט בספרו תורת חטאת (סוף כלל סב) מוכח דסבר דלהלכה אין איסור מראית עין באיסורים דרבנן, וכן העלה שם הפרי חדש (סק"ז). [ועי' שו"ת נודע ביהודה (מהדו"ק א"ח סי' ל) שנראה שלא הכריע בדבר אם יש איסור מראית עין בדבר האסור רק מדרבנן]. ועי' במה שצ"ע נכד המהרש"ם בשו"ת (מהרש"ם ח"א סי' נו ד"ה אבל מ"מ) בדברי הפוסקים בזה.

ובשו"ת באר שבע (סי' טז) הוכיח שכשיטת התוס' כך היא גם שיטת רש"י, שפירש (בריתות כא:): שהטעם שדם שיצא מפיו של האדם ע"ג הככר גוררו חזקו ושבין השיניים מוצצו, וכתב שם בשם רש"י שהטעם שמותר למצוץ את הדם שבין השיניים משום ד'ליכא דחזי ליה'. והקשה שהרי קי"ל דאפילו בחדרי חדרים אסור, אולם מאחר ודם אדם אינו אסור אלא מדרבנן, לכן פירש רש"י שבכה"ג שאין אדם רואהו אין בזה איסור. (אמנם ברש"י אצלינו הגי' אחרת (ד"ה דם שעל הככר), וז"ל 'אף על גב דלאו ככנסו דמי וליכא איסורא, מיהו מצות פרוש יש בו, אבל של בין השיניים דאכתי מחובר הוא אפילו מצות פרוש אין בו, ומוצצו ואינו חושש ולא ככנסו דמי' עכ"ל. וא"כ אין הטעם משום שמותר בכה"ג מראית עין.

האם יכול כהן להכנס לבית חולים

נחלקו הש"ך (יו"ד סי' שעב סק"ב) והמגן אברהם (א"ח סי' שמג סק"ב) אם דין של 'סוף טומאה לצאת' הוא מדאורייתא או מדרבנן, ודעת רוב הפוסקים שדין סוף טומאה לצאת הוא מדאורייתא.

ועי' שו"ת חתם סופר (יו"ד סי' שלט וסי' שמו) שכתב שגם הש"ך לא נתכוין לומר שיהיה בו רק טומאה דרבנן. והסכים עמו האבני נזר (יו"ד סי' תסח), וכן העלה להלכה כהמג"א בחכמת אדם (כלל קנט סי' ה ואילך) [ועי' פתחי תשובה (סי' שעב סק"ג) שהאר"ך בדת הפוסקים בזה].

ובפתחי תשובה (סי' שעב סק"ד) וביד אברהם שם דנו, אם כשנכנס הכהן לבית עדיין לא היה שם מת, האם מותר לו לשהות שם. אולם כאשר הכהן נמצא בחדר אחר ואין שם באותו החדר עוד מת, אלא שיש פתח פתוח מהחדר שלו לחדר שהמת נמצא שם [שהדין הוא שכל הפתחים אסורים], ויש טומאה בכל הבנין משום דין 'סוף טומאה לצאת', כתב בשו"ת מהרש"ם שאפשר להקל רק באופן שהמת הוא גוי ונמצא בחדר נפרד לגמרי, ולא אמור לעבור דרך חדרו של הכהן, שבמקרה כזה יש מקום לצרף את שיטת הש"ך (אע"פ שלהלכה לא קי"ל כהש"ך), וכן צירף שיש דיעות שעכ"ם אינו מטמא באהל (ואע"פ שלהלכה קי"ל דמטמא באהל), אבל כשהמת הוא ישראל לא הקיל. וכן מבואר בשו"ת חלקת יעקב (יו"ד סי' רטו) להקל לכהן להכנס לבי"ח של גויים.

ועיין שו"ת אגרות משה (יו"ד ח"א סי' רמח) שהקיל לכהן לקבל עבודה בבית חולים של גויים בחו"ל אם רוב החולים הם אינם יהודים, וכן הכריע כבר הגר"ש קלוגר בשו"ת טוב טעם ודעת (מהדו"ג ח"ב סי' ריב) דיכול לקבל משרה בבי"ח של גויים, והוסיף שם שאם יהיה מת בשעה שמתעסק בפיקוח נפש אין צריך לצאת משם.

אולם בבית חולים שיש שם הרבה חולי ישראל, וממילא יש חשש שכל רגע אחד מהם ימות, אסור לקבל את המשרה, וכל יום מת שם מחולי ישראל ואסור לשהות שם.

מכאן אני נוטל

(ביצה י')

היכן היו מנענעים בהודו לד' תחלה וסוף כו' (סוכה לז:). הנראה לרמז בזה דרך הצדיקים הגדולים אשר בעבודתם הם מעוררים החסדים הראשונים כמ"ש אי' חסדיך הראשונים. וכמ"ש (תהלים פט ג) 'עולם חסד יבנה'. וזה הרמז מה שאמרו בגמ' במס' ביצה (י). מכאן אני נוטל. כאן עם הכולל עולה ע"ב כמנין חסד. פי' שהיו מעוררים החסדים שהי' קודם בריאת העולם רעווא דרעוויין. וזה ג"כ שרמזו חז"ל במשנה זו והיכן היו מנענעי' בהודו לד' תחלה וסוף. פי' שהיו מעוררים החסדים שהיו מתחלה קודם ברי'ע שראשית כוונת הבריאה הי' בשביל ישראל כמ"ש וירא ראשית לו ואי' במד"ר (בראשית רבה א ד) בראשית ברא בשביל משה שנקרא ראשית שנאמר (דברים לג כא) וירא ראשית לו. פי' שמשרעה הסתכל על תכלית וראשית כוונת הבריאה הוא עבור בניי והבחי' חסד זה הוא למעלה מבחי' החסד שנברא בו העולם. וזה הפי' תחלה וסוף. נעוץ סופו בתחלתו. כי גם לעתיד במהרה אי"ה כאשר יהי' הגאולה שלימה יהי' ג"כ עיקר החסד עבור בניי כמ"ש הן גאלתי אתכם אחרית כראשית. כי בניי הם המעוררים עבורו למעלה כמ"ש שמו קדוש ישראל. כדאי' במד"ר (במדבר יט ג) שבבריאת העולם שאל הקב"ה לאדה"ר מה שמי ואמר לו לך נאה וכו' וזה כוונת ופי' (דברים ו ד) שמע ישראל ד' אלהינו ד' אחד. פי' מה שהוא ד' אלהינו שאנו מקבלים אלקותו ית"ש ד' אחד. זה עיקר שמו ואחרותו ית"ש כמ"ש ושמונו קראת בשמך ולזה עיקר שמו קדוש ישראל.

(תפארת אלה, תח הסוכות)

יום שלישי ט"ז חשוון

צילנה י"א

שריית בשר ביום טוב

הפרי חדש (סי' תק ס"ו) הביא בשם שו"ת פני משה (ח"א סי' ב), שנשאל ע"י הקצבים שבעירו ששחטו הרבה בשר לכבוד יו"ט בערב פסח שחל להיות ביום רביעי [ויוצא שיו"ט הוא ביום חמישי ושישי וא"כ מיד שבת], ולא הספיקו למכור את כל הבשר כולו, והשאירו מהבשר למכרו ביום א' [ב' דחודש], ומאחר והדין שבשר ששהה ג' ימים בלא מליחה א"א לבשלו אח"כ גם אם ימלחוהו, אלא א"כ ישרוהו בתוך הג' ימים הללו בתוך מים [כמבואר ביו"ד סי' סט ט"ט], באו לשאול את הרב פני משה אם מותר להם להשרות את הבשר ביו"ט, ובערב פסח לפני הלילה לא היה שייך להשרות להרבה זמן את הבשר כי היה מתקלקל טעמו ולא היה שייך למכרו אח"כ. והפני משה האריך בדבר להוכיח דמותר לעשות כן.

והפרי חדש שם כתב להתיר, דכמו שהתירו לתת את העור לפני הדורסן משום שהתירו סופן משום תחילתן, גם בנידון דידן יש להתיר, והגם שלא התירו להפשיט את העור בבהמה שנשחטה לפני יו"ט, משום ששייך להפשיטו לפני יו"ט, אבל כאן א"א לעשות את ההשריה רק ביו"ט, מותר גם באופן ששחטה בערב יו"ט. ועוד הוסיף שדומה למליחה שהותר למלוח ביו"ט גם בשר שנשחט מערב יו"ט, והרי מעשה ההשריה אין בו משום מלאכה אלא משום טירחא, ומשום כך יש להתיר גם למלאות מים לשם כך אפילו שיכולים לעשות את מעשה מילוי המים מערב יו"ט. ובתחילה פקפק בזה שאולי כל מה שהותר מליחה הוא ע"י הערמה בלבד שיאמר שרוצה בחתיכה זו וכמבואר בגמרא אבל בנדון דידן לא שייך הערמה, אך שוב כתב דאדרבא משום כך יש להתיר לעשות זאת אפילו לאחר אכילה [שדעת התוס' להחמיר שלא להתיר מליחה אחר אכילה, בזה יש להתיר, משום שהתירו טופן אטו תחילתן] ולבסוף העלה דלכתחילה יש להשרות את הבשר קודם אכילת סעודת יו"ט, וישרה את הבשר עם עוד חתיכה שיאכל ממנה ביו"ט, וכן ימלא את המים קודם יו"ט, ובדיעבד יכולים להשרות ולמלאות את המים לאחר אכילה ויאכלו ממנה כזית בשר, ויש להעדיף לעשות את זה ביו"ט שני שקיל טפי מיו"ט ראשון.

וגם הנודע ביהודה (מהדו"ת או"ח סי' צב) כתב להתיר להדיח את הבשר ביו"ט, אפילו אינו רוצה לאכול ממנו ביום טוב.

אמנם המגן אברהם (סי' שכא סק"ז) כתב שאסור לתת מים על בשר שלא נמלח כדי לרככו שיהיה מותר למלחו ולבשלו לאחר שבת, גם מטעם טלטול [שהבשר אסור לדעת המגן אברהם בטלטול ע"י סי' שח סל"א בדברי הפוסקים שם], וגם מטעם איסור הכנה, וגם מטעם איסור 'מתקן', שמרכך את הבשר. אולם האליה רבה (סי' שח סק"ע) הביא מזקנו להקל בזה, וכן הנודע ביהודה (שם סי' כז) כתב דיש להקל בזה במקום הפסד מכמה טעמים, ולכתחילה עדיף שיתן עליו מים ע"י נכרי, ע"ש ובמשנה ברורה (סי' שכא ס"ק בא).

המולל מלילות מערב יום טוב למחר מנפח על יד על יד ואוכל (ביצה י"ב:)

תועבת יהוה כל-גבה-לב יד ליד לא ינקה. הערה תוריית ומדינית להרחיק מדת הגאווה, וייעד לבעליה העונש עליה לשעתה, ויד ליד פירושו כמו לאלתר או מיד, כלומר תכף לפעולות גאותו ושיגהו ענין שיובחן בו שלא ינקה בעל המדה ההיא מעונש רב, כאמרם ז"ל רוח קימעא שוברתו. וי"ל יד ליד, מעט מעט, כלשון תלמוד על יד על יד. וינקה לשון כריתה, כלומר לא יבא ענשו מעט מעט, אבל בפתע פתאום ובשטף גדול. וברוך נסתר קרא ההורס והמיקל ראש לדרוש במופלא ולחקור במכוסה גבה לב, כי זה יורה על גאווה ועזות מצח.

(פירוש האריי 16 י"ב)

ממדור "כפתור ופרח" מתוך 'מתיבתא'

יום רביעי י"ז חשוון

צילנה י"ז

עריכת שמחת

הכנסת ספר תורה ביו"ט

בשו"ת פרי השדה (ח"ב סי' קב) נשאל בדבר אחד שכתב ס"ת וסיימו לקראת יו"ט, ורצה להכניסו לבית הכנסת ביו"ט, ובמקום שדר אין שם עירוב ונשאל אם מותר לערוך את שמחת הכנסת הס"ת ביו"ט, מאחר והיה כבר עוד ספרי תורה בבית הכנסת, וא"כ נמצא שמוציאו שלא לצורך יו"ט. וכתב שם שאע"פ שהשו"ע כתב (סי' תקיח ס"א) שמותר להוציא ס"ת ביו"ט ולא כתב דדווקא 'לקרות' בו, אולם באמת לא הותר להוציא רק באופן שצריך לקרות בו, וכמ"ש גם הלבוש (בלבוש החור סי' תקיח ס"א), ומאחר ורוב הראשונים החליטו כדעת התוס' דאין להוציא רק באופן שיש צורך קצת, יש מקום להחמיר בזה [וגם המשנה ברורה האריך בניאור ההלכה (ר"ה אין) דרוב הראשונים ס"ל דאסור, ורק בצורך קצת מותר].

אולם כתב דאולי היה מקום להתיר להכניס ס"ת ביו"ט של שבועות ע"פ מה שכתבו האחרונים (הובא בברכי יוסף סי' תצד ס"ק יב ושערי תשובה סק"ז) בשם העוללות אפרים (סי' קמ) הנותן ספר תורה חדש לבית הכנסת בעצרת כאלו הקריב מנחה חדשה לה' בזמנה. וא"כ נחשב קצת צורך, שיחשב כאילו הקריב ביכורים. אך כתב לדחות זאת: א. דאין ללמוד מדברי אגדה. ב. דכל דברי הברכי יוסף הם דווקא במקום שנותנים את הס"ת במתנה לבית הכנסת, אבל בזמן הזה שהס"ת נשאר ברכוש הנותן ורק משאיל לבית הכנסת, אין את הענין של 'כאילו הקריב מנחה חדשה'. וכתב שאפשר להביא לפני יו"ט את הס"ת לבית שנמצא בחצר שלפני הבית הכנסת ולהכניסו ביו"ט והביא שם שהיה מעשה כזה כבר במיהלאוויץ והאב"ד שם אסר להכניס אפילו שלא היה אפשר להניחו בחצר בית הכנסת.

אמנם בשו"ת מהרי"א אסאד (או"ח סוף סי' רז) כתב, שמכיון שמדינא מותר להוסיף על מנין חמשה קרואים, אע"פ שנהגו שלא להוסיף ביום טוב, הטעם בזה הוא משום כדי להרבות שמחת יו"ט, וכמו שממנהיגין לצאת מבית הכנסת ביו"ט משום כך, אבל לכבוד חינוך ס"ת הרי יש בה שמחת התורה ומתענגים בזה שמוסיפים הקרואים בפעם ראשונה וגם זה שמחת יום טוב ומותר להוסיף ביו"ט. אולם המהרי"א אסאד הוסיף שם שמאחר והעיד הסופר שבאותו מקום ששאלוהו להמהרי"א אסאד עצמו שאלה זו כמה שנים קודם לכן ואסר להם לעשות חינוך ס"ת, והגם שהוא בעצמו אינו זוכר שהורה כן לגבי יו"ט [ורק לגבי שבת אסר לעשות זאת], אבל 'כללא בידן אל ישנה אדם מפני המחלוקות, ומכל שכן באתרא דשכיחי אינשי דקפדי ע"ז וכו' לכן גם אתם אל תשנו בזה וכלל גדול השלום'. וע"ע מש"כ בזה בשו"ת לבושי מרדכי (או"ח תליתאה סי' מו).

אך יעויין בלקוטי שו"ת מהשפת אמת (סי' כב) שכתב שם הלכה למעשה וז"ל, 'נכון יותר לסיים הספר בחודש המיוחד לקבלת התורה. ראיתי באיזה ספר אפשר בשלי"ה או בסדר היום, כי נכון ליתן הס"ת לבהכ"נ או לבהמ"ד בחג השבועות, אבל אין העולם נוהגין כן בעבור שהמנהג להוליך הספר בעת הסיום, עכ"פ בחודש הזה נראה נכון יותר'.

יום המישי י"ח חשוון

צילם י"ג

ברית בתוך שמונה ימים ללידה

אם יוצא ידי חובת המצוה 'ביום השמיני'

בשו"ת משיב דבר (ח"ב סי' נד) הביא הוראת רב אחד שהורה בתינוק שנולד בערב שבת אחר השקיעה בבין השמשות, והורה אותו רב למול את התינוק בערב ש"ק לשבוע הבא, וכתב למשיב דבר שסיבת הדבר שעשה כן משום שהיה קשה לו מהתוספתא במגילה (פ"א ה"ד) שאם נולד בבין השמשות מאחרין את המילה ולא מקדימין, דאחר שמונה מצוה ובתוך שמונה אין בו מצוה. והקשה שלכאורה מה מועיל בזה שמאחר, והרי לאחר יום השמיני עבר על מצות עשה של 'וביום השמיני', ואילו אם מלים בתוך שמונה ללידתו הרי לדעת הרמ"א יוצאים ידי חובה (כמבואר ברמ"א יו"ד סי' רס"ב ס"א), והגם שלדעת הש"ך לא יוצאים יד"ח, אבל הרי בתוספתא משמע כרמ"א שבתוך שמונה אין 'מצוה', ומשמע שיוצא רק דליכא מצוה.

והנצי"ב השיב לו שלא טוב הורה, דברור הדין דבתוך שמונה אין זה מילה כלל, ומש"כ הרמ"א שיצא הכוונה שאין צריך להטיף ממנו דם ברית כיון שאין לו ערלה. והוכיח כן ממה שכתב הרשב"א בתשובה (החדשות סי' קמא) שהביא הב"י (יו"ד סי' רסד) שמי שצריך למול את הילד לפני זמנו משום סכנה, אין נפק"מ אם ימול ישראל או גוי, שאין זו מילה אלא חתיכת בשר בעלמא. והרמ"א עצמו פסק כן שם, וגם מדברי התוספתא משמע שאין בו מצוה כלל, והוסיף לומר שהדבר דומה למי שנוטל חלה בעוד העיסה קמה, שאינה חלה כלל.

והוסיף שם להוכיח שבכל מקום שיש זמן וסדר לדבר אין יוצא אם הקדים את הסדר והזמן, ממה שהוצרכו בגמרא [בסוגיין] להביא דרשא מיוחדת שמעשר ראשון שהקדימו בשבולין פטור מתרומה גדולה, שנאמר 'והרמתם ממנו תרומת ה' מעשר מן המעשר', ולא תרומה גדולה מן המעשר, הרי דצריך דרשה לומר שחל המעשר גם אם הקדימו לתרומה גדולה. וכמו כן פי' רש"י קידושין (סב. ד"ה מחובר) שמשום כך מי שתרם את התבואה כשהיא עדיין מחוברת אינה תרומה כלל, משום דכתיב 'ראשית דגנך' דוקא מידי דמידגן, הרי שאם עושה את המצוה קודם שנתחייב באותה מצוה אינו יוצא בה כלל, [ונתוס' שם רק הקשו שהרי בתרו"מ רואים שאפשר לחול גם קודם זמן הראוי להם, שהרי מעשר ראשון שהקדימו בשבולין חל המעשר, ולכן הביאו מקור אחר לפסול של תרומה במחובר, אבל בלא דרשה זו לכו"ע לא מקיים מצוה אם עושה מצוה שיש לה סדר וזמן קודם זמנה]. ומשום כך בודאי שהמל לפני זמנו, לבר שמברך לבטלה, עוד ביטל מצות עשה לעולם, שהרי לא יוכל שוב למול לאחר זמנו.

מלאכת מחשבת אסרה תורה

(ביצה י"ג)

על זה נתן לנו הש"י כח קדושת השבת. שאז כל נפש ישראל בכלל צדיק בן יומו. כי השבת קדש יום מיוחד הוא מכל הימים ויצרו. שנקרא לו אחד בהם (תדב"א פ"א). ועיקר קדושת השבת הוא בקדושת המחשבה כידוע (ביצה יג): מלאכת מחשבת אסרה תורה. ואז נתברר אהבת הש"י היודע מחשבות יתברך שמו לכל נפש ישראל שהוא אז בבחינת צדיק בן יומו של הקב"ה. והיודע מחשבות ברוך הוא. יודע מה עתיד לחשוב בשבת קדש שהוא מקור קדושת המחשבה. וממילא כל נפש ישראל בכלל צדיק גזור והקב"ה מקיים. [כמפורש במדרש רבה בסדרא זו (סוף פכ"ה). בעת שהאדם שומר שבת, גזור גזירה והקב"ה מקיימה]. (Gae היהודה, nfe)

ממדור "כפתור ופרח" מתוך 'מתיבתא'

כפתור ופרח

אמרות קודש מגדולי ישראל
לפי סדר הדף היומי

אפר כירה מאן דזכר שמיא אמר רבה הכי קאמר ואפר כירה מוכן הוא וכו' (ביצה דף ח')

הנה רבינו הקדוש סידר שיתא סדרי משנה בחכמה נפלאה עד שבדבר אחד נכללין כמה עקרים כמה סברות בקוצר לשון, ולכן האמוראים שהיו אחר חתימת המשנה לא היה להם רשות להוסיף ולא לגרוע, אלא לפרש דבריו כ"א כפי מה שקבל מרבו ומה שאמרו לפעמים חסורי מחסרא והכי קתני, יש לומר שאין במשנת רבי שום חסרון בלישנא ומה שהוסיפו הוא מוכן בוך הלשון של רבינו הקדוש ז"ל, אפס כדי להסביר לעיני המון הרואים בהשקפה ראשונה לפניהם צריך להסביר יותר, והמעין בדבריו יראה שהוא כלול בדבריו ביתרון אות אחת, וכן יש לפרש בכל המקומות, וגם כאן יש לפרש כן הדנה במשנה נאמר שאפר כירה מוכן הוא וע"ז פריך הגמרא איפר כירה מאן דזכר שמיא, ומשני חסורי מחסרא והכי קתני ואפר כירה מוכן הוא, והנה לכאורה מהו חסורי מחסרא ומה הוסיף שבמקום שי"ן כתב וי"ו, אבל לאחר ההתבוננת יראה שרבינו הקדוש בלשונו הזך כוון לדעת התרצן והכי פירושו ומודים שאם שחט שיחפור בדרך ויכסה, ועוד הם מודים שאפר כירה מוכן הוא, ומודים קאי אתרווייהו, לכן נכתב בבא ראשונה והשניה בשי"ן, שאם שחט, שאפר כירה, והמקשן הבין שאפר כירה הוא טעם לבבא ראשונה כדרך השי"ן בכל התלמוד לכן הקשה מה ענין זה לזה, והשיבוהו חכמי הגמרא, לך לפי רעיונך חסורי מחסרא מלה אחת, ומודים שאפר כירה מוכן הוא, וזהו אמרם הכי קאמר ואפר כירה מוכן הוא, כלמר שהוא עוד דבר בפני עצמו שהם מודים גם כן על דבר זה, וכן הפי' כל חסורי מחסרא בזה האופן.

(קול אליהו, ח"ג)

כל היכא דמדדה והדר חזי לקניה מדדה ואי לא לא מדדה (ביצה דף י"א)

זדהנה ידוע כי הצדיקים נמשלו ליונה, כאמורם ז"ל (שהש"ר פ"א ב') שיונה כל זמן שמכרת בן זוגה, אינה נדבקת בבן זוג אחר. וגם אמרו רז"ל (במסכת ביצה יא). דיונה כל זמן דחזי לקינה מדדה, ואם לאו אינה מדדה עד כאן, וזה דרך הצדיקים, והבן. וכתבו הספרים דהחוטאים נמשלו לציפור דרוו שאינה מקבל מרות. ונראה שלכך מצורע מביא ציפורים, כי מצורע (ויקרא יד ב), דרשו (ערכין טו): מוציא רע, והוא אמר ללשוני נגביר מי אדון לי והבן, ועיין ביערות דבש חלק שני בענין ר' חנינא בן דוסא (זו:), ומבואר שם דתלתא כרעי דסמכי, הם הג' עמודים תורה ועבודה וגמילות חסדים עיין שם, והדין עמו כי כעולם גדול כך עולם קטן. והנה כבר כתבו הספרים כי העשיר הוא רק צינור להשפיע להעני ולהשיב לו את שלו, ואם אינו משיב לו, גזל הוא בידו, וכבר כתבתי (בהפטרות לשבת הגדולה) על הפסוק (מלאכי ג כ) וזרחה לכם וגו' שמש צדקה, דעיקר עבודת הצדקה הוא ביש לו מניעות, ואף על פי כן הוא נותן. וידוע דחטאיך בצדקה פרוק (דניאל ד כד). ועל פי זה מבואר ולא מצאה היונה מנוח, היינו הנשמה שנדבק בו בתורה ועבודה, מכל מקום לא מצאה מנוח לפעמים, דהיינו דאם נחסר לה גמילות חסדים, אין לה מנוחה שלימה כי נחסר חד סמכא, אבל אם לא מצאה ירו די השיב לו, ר"ל שלא מצאה ירו כל כך שיהיה די כפי אשר ישיב לענים, דהיינו שנותן יותר מכדי יכולתו, אז גם ציפור, דהיינו שהוא חוטא לפעמים מצאה בית, כי חטאיו בצדקה פרוק, והבן.

(nen nne, קהר)

החומר ממדור "כפתור ופרח" מתוך מתיבתא הגמרא של לומדי הדף היומי

להזמנת חוברת דוגמא למס' סוכה
ח"יגו 1800-22-55-66

עשה עכשיו מנוי מתיבתא במחיר מיוחד
חייג למוקד המנויים: 1800-22-55-66
לומדים עם מתיבתא

עשה עכשיו מנוי מתיבתא במחיר מיוחד
חייג למוקד המנויים: 1800-22-55-66
לומדים עם מתיבתא

**חתוך "פניני הלכה"
מתיבתא**

פיצוח גרעינים ובוטנים בשבת

בגמרא (ביצה י"ב) מבואר דאסור למלול מלילות [דהיינו שמולל ומפרק את החיטים הדבוקים בתוך השיבולת] בשבת, ובשו"ע (סי' שיט ס"ו) נחלקו המחבר והרמ"א, אם מותר לעשות זאת אם עושה כן בשינוי, דהיינו שלוקח גרעין גרעין ומולל אותו בראשי אצבעותיו ואוכל, או שגם במקרה כזה יש בדבר איסור ואין לעשות כן בשבת, [ורק במקרה שהחיטה כבר היתה מפורקת מאתמול, ורק נשארה עדיין בקליפה מותר להוציא אחד אחד סמוך לאכילה].

וכבר כתב המג"א שאין היתר למה שנהגו לפרק את הקטניות מתוך השרביטים שלהם, וכפי שהביאוהו כל הפוסקים. ועיין בערוך השולחן (סי' שיט סכ"ה) שכתב 'ולפ"ז יש לצווח על מה שנהגו כמה לאכול הקטניות כמו ארבע"ס ובאבע"ס כשהן בשרביטהן, ופורקין אותן ממש מהשרביטין ואוכלין, והרי זהו מפרק גמור והם אינם מוללין אלא משברין ומוציאין האוכל, וכפי הנראה לא לבד שאסור, אלא חיוב חטאת יש בזה שהרי זהו מפרק. והנה על קטניות שקורין ארבע"ס יש שתירצו דכיון דגם השרביטין ראויים לאכילה אין זה מפרק, אבל מה נעשה בבאבע"ס דאלו אין ראויים לאכילה, וגם בארבע"ס לא כל השרביטין ראויין לאכילה, ולכן מחויבין להודיע לההמון שאין שום היתר בדבר, וחייב העושה כן אם לא נתקם מערב שבת ממקום חיבורן בהשרביטין, ובשבת יוציא אחד אחד לאכלן מיד, וכבר צווחו על זה גאוני עולם ואין שום היתר בזה'.

והשו"ע הרב (סי' שיט ס"ט) כתב לבאר החילוק שבאגוזים ושקדים על הקליפה הקשה יש קליפה ירוקה, ויסוד דישה הוא באופן שמוריד את הקליפה החיצונית. ולפ"ז כתב ג"כ בפסקי הסידור דאסור לפצח כל מיני קטניות שדרך להוציאם מהקליפה החיצונית ולאכלם, כיון שהוא דישה, ועיין קצות השולחן (ח"ה סי' קכו ס"ג סק"ה) שהאריך מאד לבאר הוראתו.

אולם באמת המנהג הוא להקל בזה וכמו שהאריכו הרבה מהפוסקים [מהרש"ג (ח"ב סי' קח), חלק לוי (סי' קח), זכרון שלמה (ורנר, דף קכג), דברי ישראל (או"ח סי' צז) חלקת יעקב (או"ח סי' קלג), קנין תורה בהלכה (ח"א סי' פ"ו)].

ויסוד ההיתר הוא ע"פ יסוד מלאכת דישה שכתבו האגלי טל והשביתת השבת, וכ"כ המהרש"ג שם, שהוא רק דבר שדרך הדישה שלו הוא לעשותו בשדה, ויש מעטים שלוקחים לעשות מהם מלילות וכד', אבל עיקר גידולם הוא לצורך דישתם בשדה ולעשות מהם כרי, אבל בוטנים וגרעינים שסיבת גידולם הוא דווקא לקחתם הביתה ולפצחם סמוך לאכילתם, אפילו אם יש כאלו שעושים זאת גם בשדה אין זה דרך דישה שאסרה תורה, שמה שנמכר כך עם הקליפה ביחד הוא בכדי שלא יטנף עד זמן האכילה [או בשביל שלא יתיישן ויאבד מטעמו כמו כשהוא חדש] לא נחשב למלאכת דש. ומסיבה זו ג"כ מותר לקלוף ביצים מקליפה הקשה שלהן. ובחלקת יעקב כתב שם, שזהו הביאור ג"כ בדברי החיי אדם (ח"ב כלל יד ס"א) שכתב וז"ל, 'וכן יש ליזהר מלהוציא האגוזים מקליפה ירוקה שעליהן וכן השומשמן מן הקליפה, ודוקא דברים שדרך דישה בכך, מה שאין כן כשקולף אגוזים מקליפתן הקשה וכן שאר פירות מקליפתן וכו', בכ"ז לא שייך בו דישה שהרי אין דשין אותן, עכ"ל.

ועוד הוסיף בחלקת יעקב לטעון, שמאחר ובוטנים בלי קליפה נפסדים ואינם כשאר חיטין וקטניות שיכולים לקלפם ולהשאירם, ומשום כך גם מולחים את הבוטנים למען יעמדו לימים רבים, הרי זה דומה לשום ובצל שמותר לקולפם בשבת ואין בזה משום דישה. [אמנם הפמ"ג (ח"א סי' שי"ט סק"ח) השאיר גם דין זה בצ"ע מדוע בשומים מותר לקלוף קליפה החיצונית, אך הרמ"א כתב במפורש בסוף סי' שכא שמותר, וכן נקטו כל הפוסקים].

אמנם בשו"ת שבט הלוי (ח"א סי' פג, ח"ג סי' מב) כתב, שהגם שלהורות לאחרים אינו מורה להחמיר כיון שיש להם על מי שיסמוכו, מ"מ מנהגו ומנהג תלמידיו להחמיר בפיצוח הבוטנים בשבת, בפרט שכפי שראה בעיניו שיש בזה מסחר גדול בבוטנים לאחר פיצוחם דווקא, וא"כ יש בזה כבר חשש של דבר שדרכו בדישה בשדה.

שואל בענין ומשיב כהלכה

נושאים בהלכה
באספקלרית
גדולי הפוסקים

בשבוע שעבר פורסמו שאלה בנושא ברכה על 'במבה', ואת תשובתו של הרה"ג ר' שמואל יוסף שטיצברג שליט"א בעל מחבר ספר "שערי הברכה".

הדברים עוררו הד נרחב, ולפניכם כמה מן ההארות וההערות שקיבלנו בעניין:

הגאון רבי דב לנדא שליט"א חבר בד"ץ חוג חת"ם סופר כותב:

בענין הברכה על במבה, על שקית הבמבה רשום שהרכיבים הם תירס טבעי, חמאת בוטנים טבעית ועוד.

הציבור נוהג לברך על הבמבה ברכת שהכל, וכל זאת מאחר ואין המוצר מכיל קמח חיטה או משאר חמשת מיני דגן. אולם עלינו להעיר שהמשנה ברורה סי' ר"ח ס"ק ל"ג כתב: במדינות שדרכן לעשות פת מטערקעש"י ווי"ץ (הוא קמח התירס) לכאורה ברכתן בורא פרי האדמה, כיון שדרכן בכך (בשם הפרי מגדים). אבל בתשובת חתם סופר סי' נ' מסיק, שבכל מקום אין מברכין בורא פרי האדמה מטעם דלא נטעי אדעתא דהכי אלא לעופות ופיטום אווזות, ועל הדוחק בני אדם עושין מהן פת, ואין זה עיקר פריין ואין לברך עליהן בופה"א. אך מסתפק שם שאולי הוא בכלל אורז, שברכתו על הפת ועל התבשיל הוא בורא מיני מזונות, וע"כ הנכון לכתחילה שלא יאכלם אלא תוך הסעודה. ובשער הציון שם ס"ק ל"ו כתב אם אי אפשר לו לעשות כן יברך שהכל.

לבקיאם ברזי ייצור המזון הרי ברור שקמח תירס של הבמבה הוא זן מיוחד וגרוס באופן מיוחד ולכן צריך לדון בנושא האם ברכתן בורא פרי האדמה או שהכל.

ומכאן למכתב נוסף שקיבלנו בעניין זה ובעניין ברכה על לפתן:

קיבלתי את העלון של השבוע האחרון ומאד נהנתי רציתי להאיר בדבר ההלכה שכתב הרה"ג רש"י שטיצברג שהשכיל לתמצת בקצרה גדרי דבר שנתרסק אולם יש להאיר שהגם שבדבר שנתרסק מברכים שהכל [ע"פ שיטת רש"י לדעת הרמ"א ודלא כשיטת הט"ז וכפי שהאריכו בזה הפוסקים] ומ"מ יש לציין שבדיעבד אם בירך את ברכת הפרי על המאכל המרוסק אפילו לא ניכר בו המאכל דמ"מ יצא יד"ח ואינו חוזר ומברך שהכל! [וכמבואר ברמ"א שם בסוף הסעיף] וקצת פלא על הרה"ג הנכבד הנ"ל שהשמיט סיום דברי הרמ"א וז"ל שם "אבל אם בירך בפה"ע (מד) יצא, כי כן נראה עיקר" עכ"ל הרמ"א. ולכן נלע"ד שיש לציין זאת.

אולם יש לעיין במקרה שהמאכל אבד בכלל את תוכנו כגון חמאת בוטנים נוזלית או רסק תפוזים שנהיו ממש נוזלים דבכה"ג אולי עיקר כדברי רש"י וכדמשמע מדברי הערוה"ש שם דיתכן דאף בדיעבד לא יצא אם בירך ברכת הפרי, אך זה אינו דהרי הסברא דיצא יד"ח משום שלא אמר שקר שהרי באמת בורא פרי העץ הוא ועל כן בכל ענין אם טעה ואמר ברכת הפרי עצמו יצא ידי חובה ואין חילוק כיצד נתרסק.

עוד רציתי להעיר לגבי לפתן פירות

בשו"ע (שם סעיף יב) מבואר דפירות שדרך אכילתם כשהן חיין ובישולן ברכתן שהכל משום דנשתנו לגרועות וא"כ כל מיני הלפתנים שבזמנינו [תפוחים אגסים אפרסקים] צריכים לברך עליהם שהכל וזו לא שמענו וצ"ע. ואולי יש חילוק בין הלפתנים הנמכרים בקופסאות שימורים שגידולם לצורך השימורים [ויש לבדוק בארץ מוצאם] לבין מי שנשארו לו פירות בביתו והתחילו להתיישן שנוהגים לבשלם ובכה"ג לכא' ברכתם שהכל וצ"ע מדוע לא מקפידים ע"ז.

בכל ברכות התורה והמצוה ושתזכו להגדיל תורה ולהאדירה

ניתן לשלוח שאלות בכל נושא בהלכה
לדוא"ל: Tora10@bezeqint.net

שואל בעניין ומשיב כהלכה (המשך)

יש בנותן עניין להעלות עוד שני מכתבים שנכתבו בנושא:

שלום רב,

מן הראוי להביא את פסקו של מרן הראשל"צ הרה"ג עובדיה יוסף שליט"א, שעל במבה של אוסם יש לברך בורא פרי האדמה מכיוון ששדות הבוטנים נזרעו לשם כך מראש.

בברכה.
קובי ס.

אשריכם על העלון הנפלא חזק וברוך.

רציתי להעיר שעל במבה מברכים אדמה, כך עולה מבדיקה שבדק הרב יצחק יוסף לפני כחצי שנה לאחר שבדק במפעל אסם כיצד הוא תהליך ייצור הבמבה, המסקנה כאמור אדמה.

בברכה
שמעון שי ח.

ומכאן לשאר הנושאים שהועלו:

לכב' היכלי תורה

למדור: שואל בעניין.

ברצוני לשאולכם, את עלונכם לעיתים מקבל אני לתיבת הדוא"ל שלי בשבת.

לי ברור כי אתם שולחים זאת מלפני השבת, אך השאלה היא איך ההתייחסות ההלכתית לעניין קבלת דוא"ל בשבת??

בברכה
צבי צ.
באר שבע

הגאון רבי דב לנדא שליט"א חבר בד"צ חוג חת"ם סופר משיב:

להלכה אין אדם מצווה על שביתת כליו כמבואר בגמ' שבת י"ח שו"ע סי' רמ"ו, ומשכך אין כל איסור ועניין בזמן בו הנך 'מקבל' את הדוא"ל.

ונסיים בשני שאלות הממתינות לתשובותיכם:

לקחתי הלוואה מגמ"ח בסך 1000 ש"ח. מנהל הגמ"ח הודיע לי שכדי לא לגרום הפסד לגמ"ח הוא מצמיד את ההלוואה (לדולר או למדד כרצוני). לאחרונה הדולר נחלש וכן גם המדד ולפי שער הדולר עלי להחזיר פחות מסכום ההלוואה. מנהל הגמ"ח טוען שההצמדה היא רק לצד אחד וסכום החזר החוב אף פעם לא פוחת מסכום ההלוואה. אשמח לדעת האם הצדק איתו או שהלוואה זו דומה לחוב משכנתא שלעיתים משלמים יותר ולפעמים פחות. תבורכו על מפעלכם האדיר.

בברכת התורה
אליעזר

לכב' הכלי תורה

שלר' רב!

לאחרונה נתקלתי כמה פעמים בבולים שכתובים עליהם פסוקים וחלקי פסוקים.

האם חל עליהם דין 'כתבי הקודש' או שמא יש להם דין של חול לכל דבר ועניין?

כפי שידוע לי, גם ספר שעדיין לא למדו בו אין בו כל קדושה (וכמובן שאסור לבזותו ולהשחיתו). האם יש עניין ב"להחמיר" עם בולים אלו?

בתודה ובברכה
י. בריל